

BRACIA MNIEJSI WE WSPÓLNOCIE

Wzrastając wraz z Kościołem po Soborze Watykańskim II

1.1 Sobór Watykański II stanowił najbardziej fundamentalne przeobrażenie się Kościoła w swym podstawowym rozumieniu samego siebie. Karol Rahner uważał, że Sobór Watykański II, jeśli chodzi o głębię i fundamentalne zmiany w życiu i orientacji teologicznej Kościoła, był na tym samym poziomie, co Sobór Jerozolimski w 49 r., podczas którego Kościół musiał zdobyć szerszą wizję przyjmując pogan do pierwszej wspólnoty judejsko-chrześcijańskiej oraz na tym samym poziomie, co przyjęcie przez Konstantyna chrześcijaństwa jako oficjalnej religii Imperium w IV w.

1.2 Rewolucja Soboru Watykańskiego II bazuje na czterech fundamentalnych wizjach:

2.1 Na Soborze Watykańskim II Kościół przestał być tylko Kościołem eurocentrycznym i stał się Kościołem światowym, wielokulturowym, katolickim. Rahner i Congar zgadzają się w tym, że tylko po Soborze Watykańskim II Kościół rzymsko-katolicki zaczął istnieć jako Kościół *światowy*. Wcześniej był to Kościół europejski posiadający swoje kolonie na całym świecie, kolonie które musiały całkowicie dostosować się do zwyczajów i stylu Kościoła europejskiego. Na początku trzeciego milenium, dwie trzecie członków Kościoła żyje poza Europą.

Uświadomienie sobie uniwersalności Kościoła doprowadziło Sobór do odnowionej świadomości głębokiej relacji, która powinna istnieć pomiędzy kościołem lokalnym i Kościołem uniwersalnym. Sobór zrozumiał, że Kościół nie jest jakimś bytem abstrakcyjnym, ale jest wcielony w różne kraje, kultury i narody, które stanowią określony kościół lokalny. W latach sześćdziesiątych Kościół zrozumiał, że istnieje w setkach, a nawet tysiącach różnych kultur. Ten stan rzeczy doprowadził do pytania: co jest źródłem autentycznej jedności, a nie tylko zwykłej jednolitości, która była uważana w przeszłości za jedność.

2.2 Drugą rewolucyjną wizją Soboru było ponowne odkrycie łaski jako daru Boga. Sobór zinterpretował łaskę jako udział w życiu samego Boga. Łaska jest relacją, jest ofiarowaniem ze strony Boga miłości i przebaczenia oraz naszą odpowiedzią na ten dar. Stąd Kościół nie jest „właścicielem” łaski. Łaska jest przede wszystkim znakiem i pośrednikiem powszechnej miłości Boga do wszystkich ludzi i kultur. Nowa koncepcja łaski wywarła rewolucyjny wpływ na rozumienie liturgii, sakramentów, rządzenia Kościołem, grzechu i relacji Kościoła z innymi religiami.

2.3 Trzecią fundamentalną wizją Soboru jest prymat chrztu i powszechnego powołania do świętości. Wywarła ona ogromny wpływ na pojmowanie władzy w Kościele, rolę świeckich i znaczenie naśladowania Chrystusa.

2.4 Czwartą rewolucyjną wizją soborową jest ponowne odkrycie Ducha Świętego w życiu Kościoła. Duch Święty jest obecnością Boga, który działa w każdej osobie, w Kościele i w świecie. Duch Święty jest źródłem życia i jedności w Kościele¹.

3.1 Te fundamentalne zasady Soboru Watykańskiego II dały miejsce nowej eklezjologii i nowemu samozrozumieniu Kościoła. Zamiast widzieć siebie jako strażnika i rozdawcę łaski świata, Kościół stał się ludem Bożym w drodze do Ojca, wspólnotą (*communio*). Według słów *Novo Millennio Ineunte*, Kościół istnieje jako „dom i szkoła komunii” (n. 43).

3.2 Jeśli Sobór Watykański II spowodował fundamentalną zmianę samozrozumienia Kościoła w ostatnich 1500 latach (zob. § 1. 1), to w sposób szczególny zmusił nas do gruntownego przemyślenia naszej tożsamości kapucyńsko-franciszkańskiej jakiego nie było przez 450 lat naszego istnienia. Teologia komunii wywarła ogromny wpływ na rozumienie jakie Zakon ma odnośnie swej tożsamości i misji w świecie. Wspólnota ewangeliczna jest franciszkańskim wcieleniem teologii komunii. Jesteśmy wspólnotą braterską dającą świadectwo ewangeliczne. To jest niezaprzeczalnym odkryciem tożsamości, które posiada wciąż rewolucyjny wpływ na życie Zakonu.

Dom i szkoła komunii

4.1 Na początku wpływ ten był odbierany na poziomie struktur. Tak jak Kościół powszechny nie jest bytem abstrakcyjnym, ale składają się na niego tysiące kościołów lokalnych działających w różnych krajach i kulturach, tak również nasz międzynarodowy Zakon nie jest czymś abstrakcyjnym, lecz składa się z setek wspólnot lokalnych. Prowincji nie określają jej zadania i cele, ale braterskie wspólnoty lokalne. Każda Prowincja powinna stać się *siecią wspólnot lokalnych*. Ten ciągły proces był stopniowy, ale za to imponujący. Czasami był bolesny. Trzeba było opuścić stare klasztory i przekazać kościołowi lokalnemu różne dobrze rozwijające się posługi duszpasterskie. Każda wspólnota lokalna musi być złożona z wystarczającej liczby braci, aby było możliwe intensywne życie modlitwy, dialog braterski, wspólnotowe przeżywanie posługi ewangelii. Teraz widzimy z większą jasnością wagę wierności życiu ślubami. Gwardiani posiadają decydującą rolę w animowaniu wspólnot, a kapituła lokalna stała się nieodzownym narzędziem wzrostu wspólnoty braterskiej (zob. List okólny 22, § 5.5). Stworzenie i animowanie tej sieci jest głównym obowiązkiem ministra prowincjalnego i definitorium jego.

4.2 Dzięki różnym spotkaniom międzynarodowym w latach osiemdziesiątych, struktury formacji początkowej zostały zreformowane tak, aby mogły wyrazić nowe samozrozumienie Zakonu jako braterskiej wspólnoty ewangelicznej. Ale ta zmiana perspektywy nie jest kompletna. Na przykład, na spotkaniu postnowicjatu pod koniec lat

---

¹ Paragrafy 1.1 – 2.4 zostały wzięte z JOHN J. MARKEY, O.P., *George Washington, Napoleon, John Paul II and the Future of Vatican II Revolution*, 2003 STM Review, 15-18.

osiemdziesiątych milcząco zakładano, że jeśli jakiś młodzieniec posiadał solidną formację przygotowującą do życia kapłańskiego, będzie również wspaniałym zakonnikiem i kapucynem. W latach dziewięćdziesiątych takie założenie obróciło się o 180 stopni. Nowa koncepcja Zakonu jest następująca: jeśli jakiś młodzieniec został dobrze przygotowany do życia braterskiego i ewangelicznego, będzie również wspaniałym kapłanem Kościoła! Konsekwencje tego „nowego założenia” jeszcze nie są jasne. Dlatego odbędzie się nowe spotkanie międzynarodowe na temat formacji w postnowicjacie we wrześniu 2004 r.

4.3 Papież Jan Paweł II ofiarował nam wspaniałe obrazy wspólnoty lokalnej. W swoim liście z 25 września 1996 r. nazywa wspólnotę lokalną „życzliwym miejscem odniesienia, które jest dostępne dla ubogich i dla szukających Boga szczerym sercem”. W *Novo Millennio Ineunte* daje nam inny obraz: „dom i szkoła komunii”. Jeśli musimy odpowiedzieć na oczekiwania Kościoła, nie jest wystarczająca restrukturyzacja Prowincji i wzmocnienie ilościowe lokalnych wspólnot. Nasze wspólnoty braterskie powinny „świecić blaskiem Chrystusa... i ukazać blask Jego oblicza ludziom nowego tysiąclecia” (n. 16).

4.4 *Szkoła świętości*: Nasze wspólnoty będą „domami i szkołami komunii” jeśli staną się autentycznymi „szkołami” świętości. Gorejący krzak z Księgi Wyjścia 3 jest odpowiednim obrazem wspólnoty ewangelicznej. Tylko świętość Boga może oczyścić nasze relacje i sprawić, aby nasze wspólnoty „świeciły światłem Chrystusa... i ukazały blask Jego oblicza” (zob. List okólny 20 § 2.2).

4.5 *Szkoła wierności*: Wspólnota nie może być „szkołą świętości” jeśli nie jest jednocześnie „szkołą wierności”. Wynika to jasno z naszych Konstytucji:

Celem i zadaniem trzech rad ewangelicznych, które zobowiązujemy się zachować przez profesję za wzorem św. Franciszka, jest zjednoczenie się sercem wyzwolonym przez łaskę z Chrystusem, przez życie czyste, ubogie i posłuszne ze względu na królestwo niebieskie (Konst 21, 1).

Prawie wszyscy bracia są wierni swoim ślubom. Jednakże myślę, że w każdym okręgu powinna być wspólna zgoda odnośnie granic, jakie zakreślają nam śluby. Gdy takie granice są kwestionowane, fundament wspólnoty jest poważnie osłabiony. W moim *Sprawozdaniu na Kapitułę generalną 2000* wskazałem na konkretne granice, które strzegą życia braci ślubami (§13.8-13.10).

4.6 *Odnowione życie wiary*: Komentując objawienia Jezusa swoim uczniom po zmartwychwstaniu, papież Jan Paweł II mówi: „W rzeczywistości jednak, choć można było oglądać ciało Jezusa i dotykać go, jedynie wiara zdolna była przeniknąć do końca tajemnicę tego oblicza”. I dlatego kończy: „Do Jezusa nie można dotrzeć inaczej jak tylko przez wiarę” (*Novo Millennio Ineunte*, n. 19). Zakon, który się definiuje jako ewangeliczna wspólnota świadectwa, musi być silnie zakorzeniony poprzez konkretną wiarę w tajemnicę Chrystusa obecnego w Kościele (zob. List okólny 20 § 2.3).

4.7 *Wiara jako dar Boga*: „Do pełnej kontemplacji oblicza Pańskiego nie możemy dojść o własnych siłach, ale jedynie poddając się prowadzeniu łaski” (*Novo Millennio Ineunte*, n. 20). Listy okólne 18 i 19 mówią obszernie o modlitwie braci. Zakon ma potrzebę nowej animacji odnośnie modlitwy osobistej i wspólnotowej (zob. List okólny 20 § 2.4).

Duchowość wspólnoty braterskiej

5.1 Wiara karmiona i odnawiana przez modlitwę osobistą i liturgiczną sprawi, że nasze wspólnoty będą promieniowały świętością Boga, który jest źródłem jedności dla Kościoła i świata. Zrodzi „duchowość wspólnoty”, ponieważ „tożsamość” przekształca się w „duchowość”, gdy staje się zasadą naszego działania w świecie (por. *Novo Millennio Ineunte*, n. 43).

5.2 W *Novo Millennio Ineunte* Ojciec Święty wskazuje na znaczenie takiego rozwoju:

Nie ludźmy się: bez takiej postawy duchowej na niewiele zdałyby się zewnętrzne narzędzia komunii. Stałyby się bezdusznymi mechanizmami, raczej pozorami komunii niż sposobami jej wyrażania i rozwijania (*Novo Millennio Ineunte*, n. 43).

Jeśli nasze wspólnoty lokalne staną się „domami i szkołami komunii”, to wtedy nasze działanie w świecie będzie charakteryzowało się „duchowością wspólnoty braterskiej”. Ten motyw znajduje się u podłoża VI i VII Plenarnej Rady Zakonu.

VI CPO

6.1 Nowa ekonomia, której początek dała wysoka technologia, nieprzerwanie przekształca relację między ludźmi i narodami. VI PRZ *Życie ubóstwem w braterskiej wspólnotocie* zachęca nas do uczynienia z naszych wspólnot domów i szkół komunii w kontekście tej nowej siły, która modeluje świat. VI PRZ przekształca franciszkańskie ubóstwo ewangeliczne w „duchowość wspólnoty braterskiej” ukazując ubóstwo w świetle teologii komunii. Główna intuicja VI PRZ jest następująca:

Głównym celem ewangelicznego ubóstwa jest przekształcenie przez ewangelię wzajemnych relacji ludzi żyjących na ziemi. Ewangeliczne przekształcenie relacji do dóbr ziemskich jest jedynie środkiem prowadzącym do tego celu.

Konkluzja *Propozycji* jest kluczem do zrozumienia VI PRZ:

Dla Franciszka chciwość i skąpstwo zrywają relacje z Bogiem, a niezdrowa ambicja i rywalizacja niszczą poczucie braterstwa między osobami. Aby żyć w pełni ideałem ewangelicznej miłości i braterstwa, Franciszek wraz z towarzyszami, przyjął taką formę życia, która prowadziła do odważnego wyboru ubóstwa (n. 6).

6.2 Świadomie i odważnie wprowadzone w życie „ekonomiczne decyzje braterskie” VI Plenarnej Rady Zakonu stworzą nową **ekonomię braterską**, która różni się radykalnie od **ekonomii globalnej** dzisiejszych czasów. Głównym celem ekonomii globalnej jest powiększenie bogactwa, podczas gdy celem ekonomii braterskiej jest pogłębienie komunii między osobami. Środkami, których używa ekonomia globalna do osiągnięcia swoich celów jest bezwzględna rywalizacja oraz koncentracja bogactwa i władzy w rękach niewielu, którzy kontrolują świat finansów, produkcji i handlu. Środkami prowadzącymi do osiągnięcia celu ekonomii braterskiej jest solidarność i wzajemna zależność, uczestnictwo i obrona najsłabszych. Zasady ekonomii braterskiej głęboko zmieniają naszą postawę wobec ziemskich dóbr, pracy, ubogich jak również wobec zarządzania nimi (List okólny 13 § 7). To z kolei przekształci nasze wzajemne relacje ludzkie. Ekonomia braterska nie zastąpi nigdy ani nie obróci w przynę ekonomii globalnej, ale uczyni z naszego Zakonu dom i szkołę komunii na tej ziemi (List okólny 15).

VI PRZ powinna przekształcić relacje między braćmi w naszych wspólnotach. Wartości ukazane przez VI PRZ mogą też przekształcić nasze relacje do ludzi, którym służymy.

VII PRZ

7. VI PRZ jest profetyczną odpowiedzią na ekonomię globalną. VII PRZ będzie próbowała dać profetyczną odpowiedź w jaki sposób ma być sprawowana władza i jak zaspokoić pragnienie samorealizacji naszej współczesnej kultury. Mniejszość franciszkańska jest oparta na trzech fundamentalnych zasadach: na wyrzeczeniu się władzy panującej, na akceptacji pokornego służenia i na utożsamieniu się z odrzuconymi na margines przemożnego społeczeństwa.

7.1 Franciszek wymaga bezwzględnie, aby bracia wyrzekli się władzy, która chce panować i kontrolować. Jego naleganie, aby bracia wyrzekli się władzy jest równie silne jak naleganie wyrzeczenia się bogactwa: „Nie wolno również braciom piastować **władzy ani panować nad nikim**, zwłaszcza nad współbraćmi” (1Reg V, 9). „Wszyscy bracia, w jakichkolwiek miejscach przebywają u kogoś, aby służyć albo pracować, **nie mogą być rządcami** ani urzędnikami, ani obejmować stanowisk kierowniczych w domach, gdzie służą; ... Lecz niech będą **mniejsi i poddani wszystkim**, którzy przebywają w tym samym domu” (1Reg VII, 1-3) (List okólny 22, § 2.1-2.2).

7.3 Wobec biskupa Asyżu Franciszek definitywnie zerwał z poprzednim stylem życia przez co „spadł” z drabiny społecznej. W sposób widzialny i publicznie opuścił swój status społeczny. Ten wybór został dokonany za przykładem Jezusa: „niech raczej przypominają sobie, że Pan nasz Jezus Chrystus... był ubogi i bezdomny, i żył z jałmużny on sam i błogosławiona Dziewica, i uczniowie Jego” (1Reg IX, 4-5). Od tej pory Franciszek utożsamiał się z tymi, dla których *nie było miejsca* w ówczesnym zhierarchizowanym społeczeństwie. Nalegał, aby to była uprzywilejowana pozycja jego braci: „I powinni się cieszyć, gdy przebywają wśród ludzi prostych i wzgardzonych, ubogich i słabych, chorych i trędowatych, i żebraków przy drogach” (1Reg IX, 2).

7.4 VII PRZ będzie rozważała na temat konsekwencji tych zasad dla Zakonu dzisiaj. Chciałbym zaakcentować tutaj tylko ważniejsze tematy:

- nowa definicja braterskiej wspólnoty, która wypływa z rzeczywistości bycia braćmi mniejszymi: wolna komunია braci bez dominowania i ograniczania” (List okólny 22 § 1.1 i 5.2);
- sposób sprawowania władzy: porzucenie władzy, która dominuje na rzecz władzy, która służy i szuka dialogu (§ 5.3 i 5.4);
- nasze posłuszeństwo Kościołowi (§ 6.1 i 6.3);
- nasze zadania instytucjonalne w Kościele (§ 6.4);
- „oblicze” kapłana franciszkańskiego: kapłan jako brat (por. Hbr 4) i jako sługa (J 13);
- nasza relacja z ubogimi (§ 7.3).

7.5 VII PRZ może uzupełnić V PRZ. VPRZ, która odbyła się w Garibaldi, w Brazylii, w 1986 r. wyraziła syntetycznie franciszkańską wizję sprawiedliwości, pokoju i szacunku wobec stworzenia tymi słowami:

Franciszek przekazał nam specjalny charyzmat pokoju, sprawiedliwości i szacunku wobec stworzenia. Punkt widzenia ubogiego jest uprzywilejowanym miejscem, z którego syn Franciszka widzi i głosi te wartości. Pojednanie i szacunek wobec stworzenia są środkami, które Franciszek proponuje nam, w celu osiągnięcia prawdziwego pokoju i harmonii. To stanowi integralną część naszego franciszkańskiego powołania (V PRZ, 86).

Nie ma pokoju bez sprawiedliwości, nie ma sprawiedliwości bez przebaczenia” (Jan Paweł II, Światowy Dzień Pokoju, 1 styczeń 2002, nr 15). To było główne przesłanie Jana Pawła II przekazane przedstawicielom różnych religii świata zgromadzonym 24 stycznia 2002 r. w Asyżu, aby modlić się o pokój. Jest to przesłanie, w które świat nie wierzy i nie akceptuje. Najpierw sprawiedliwość, potem przebaczenie - oto jest logika naszych czasów. Jest to logika, która powoduje ciągłe walki. Jest to logika, która próbuje usprawiedliwić terrorizm jako narzędzie sprawiedliwości. Relacje nie mogą być narzucone. Papież w sposób syntetyczny głosi logikę krzyża. Sprawiedliwość wypływa z relacji oczyszczonych i odnowionych. Bez oczyszczonych i odnowionych relacji nie ma sprawiedliwości. Bez przebaczenia i pojednania nie ma nowych relacji. *Bóg zaś okazuje nam swoją miłość przez to, że Chrystus umarł za nas, gdyśmy byli jeszcze grzesznikami* (Rz 5, 8). Krzyż jest centralnym elementem pojednania Boga z ludźmi: *W Chrystusie Bóg zjednął ze sobą świat* (2Kor 5, 19). Ponadto, w krwi krzyża, Jezus wprowadził na świat pokój: *On bowiem jest naszym pokojem... zburzył rozdzielający mur - wrogość... aby z dwóch rodzajów ludzi stworzyć w sobie jednego nowego człowieka* (Ef 2, 14-15). W krzyżu Kościół posiada swoją misję: *(Bóg) zlecił nam posługę jednania... w imieniu Chrystusa spełniamy posłannictwo jakby Boga samego... pojednajcie się z Bogiem!* (2Kor 5, 18. 20). Paweł podkreśla, że to pojednanie jest historycznym pokojem zbudowanym na sprawiedliwości: *Bóg dla nas grzechem uczynił tego, który nie znał grzechu, abyśmy się stali w Nim sprawiedliwością Bożą* (2Kor 5, 21). Franciszek dobrze zrozumiał przesłanie

krzyża. W połowie swej *Pieśni Słonecznej*, modli się: „Pochwalony bądź, Panie mój, przez tych, którzy przebaczą dla Twojej miłości”. Franciszek chwali Pana za tych, co przebaczą, ponieważ tylko przebaczenie może odbudować relację bratersko-siostrzaną, do której wzywa nas Bóg. Tylko ta relacja może przywrócić sprawiedliwość. Poprzez nadmiar miłości krzyża, Jezus ukazał nam wzór i dał moc Bożą. Nadmiar miłości Ukrzyżowanego może przewyciężyć wszystkie przeszkody w odnowieniu relacji bratersko-siostrzanych. Przywrócone właściwe relacje rodzą sprawiedliwość (List okólny 22, § 7.1-72).

Zakończenie

8. *Chcemy ujrzeć Jezusa (J 12, 21)*. Duchowe echo tej prośby, skierowanej do apostoła Filipa przez kilku Greków, którzy przybyli do Jerozolimy z pielgrzymką paschalną, rozbrzmiewało w naszych uszach także w minionym Roku Jubileuszowym. Podobnie jak tamci pielgrzymi sprzed dwóch tysięcy lat, także ludzie naszych czasów, choć może nie zawsze świadomie, proszą dzisiejszych chrześcijan, aby nie tylko «mówili» o Chrystusie, ale w pewnym sensie pozwolili im Go «zobaczyć» (*Novo Millennio Ineunte*, n. 16).

Prowincja jest siecią braterskich wspólnot. Nasze wysiłki podejmowane w celu stworzenia klimatu wiary i modlitwy mogą uczynić ze wspólnot autentyczne szkoły komunii. Plenarne Rady Zakonu ofiarują światu autentyczną duchowość braterską, która jest źródłem jedności dla ludzi i siłą budującą Kościół Jezusa Chrystusa.

13 grudnia 2003

br. John Corriveau
Minister generalny OFM Cap